

Ongoongo Tukuatu Falaite 10 Fepueli 2017

“Tali ‘o fekau’aki mo e ngaahi tukuaki’i na’e ‘ohake ‘i he Fale Alea ‘o Tonga”

‘Oku faka’amu ‘a e Komisiona Polisi ‘o Tongá, Stephen Caldwell ke tuku atu ha tali fekau’aki pea mo e ngaahi tukuaki’i mamafa na’e ‘ohake ‘i he Fale Alea ‘o Tongá ‘i he ‘aho 6 ‘o Fepueli, 2017, felāve’i pea mo e faito’o konatapu lahi na’e puke mei he ‘lote ko ia ko e JeReve ‘i Vava’u ‘i he 2012.

Hili ‘a hono vakai’i ‘e he Komisiona Polisi Tongá ‘a e me’a ni, na’a ne ongo’i fiemālie ko e faito’o konatapu ta’efakalao ko ia na’e puke ‘e he kau Polisi Tongá na’e fakahoko ‘a e puke ko ‘ení ‘i he founa totonu, pea pehē ki hono sivi ‘i ha Fale Sivi Faito’okonatapu ‘i ‘Aositelelia hili ia ha kole tokoni na’e fakahoko ‘e he Potungāue Polisi Tonga ki he Polisi Fetulolo ‘o ‘Aositeleliá.

Na’e ‘osi fakapapau’i foki ‘e he Komisiona Polisi ko e faito’o konatapu ta’efakalao na’e puke ko ‘ení na’e faka’auha kotoa ia ‘i ‘Aositelelia ‘i he ‘aho 6 ‘o Ma’asi 2013, hili ‘a hono sivi ‘o fakapapau’i ko e kalasi faito’o konatapu ta’efakalao ‘eni ‘oku ‘iloa ko e kokeini (cocaine).

Na’e ‘ikai ke fakahoko hano faka’ilo ‘o ha tokotaha fekau’aki mo e puke ‘o e faito’o konatapu he na’e ‘ikai ke ma’u ha taha ‘oku ne ma’u mo tauhi ‘a e faito’o konatapu, pea ko e fakatoto ko ia na’e fakahoko na’e ‘ikai ke ma’u ai ha taha pe ni’ihi ‘o fakapapau’i na’a nau uta mai ‘a e faito’o konatapu ‘i he ‘iote ni ki he potutahi ‘o Tongá. Na’e toka ‘a e ‘lote Jereve ‘i ha hakau ‘i Vava’u, pea na’e ma’u ‘i loto ‘i he ‘ioté ha sino ‘o ha tangata muli kuo ne ‘osi pekia.

Na’e ‘osi fakahū atu ha lipooti ‘a e Komisiona Polisi felave’i mo e kaveinga ko ‘eni ki he Pule’anga ‘i he ‘aho 28 ‘o ‘Epeleli 2016, hoko atu ai mo ‘ene fokotu’u atu ‘i he ‘aho 3 ‘o ‘Okatopa 2016 ke fakahoko mu’a hano ‘atita’i tau’atina ‘o e me’á ni ‘e he ‘Atita Seniale pea mo e ‘Ofisi ‘o e ‘Omipatimení (Ombudsman) na’a malava ke ‘oatu ai ha fakamatala ke toe fakapapau’i faka’osi mo fakafiemalie ki he ngaahi hoha’a ko eni ‘oku toutou ‘ohake felave’i mo e keisi ko ‘ení.

“Ko e ngaahi tukuaki’i ko ia ‘o e Potungāue Polisi pea mo ‘ene Kau ‘Ofisa Polisi Ma’olungá ‘o ‘ikai ha makatu’unga ‘oku fe’ungá, ‘oku ne fu’u matu’aki maumau’i lahi ‘aupito ‘a e ongoongo ‘o e Potungāue Polisi Tonga pea ‘oku ne toe holoki ai ‘a e tu’unga ‘o e faka’apa’apa mo e falala ‘a ia ‘oku feinga ‘a e Potungāue Polisi ke fakafoki mai ‘i he fakahoko fatongia ‘oku fakahoko ki he Komuniti,” ko e lau ia ‘a Komisiona Polisi Caldwell.

Ongoongo Tukuatu Falaite 10 Fepueli 2017

“Ko e ngaahi talanoa ta’e ‘i ai hano mo’oni pe fakamo’oni ‘a ē ‘oku ne maumau’i ‘a e ongoongo ‘o e kau ‘ofisa polisi lelei ‘oku nau ō mai ki he ngāué ‘i he ‘aho kotoa, ‘o fakahoko ‘a honau lelei tahá, pea fehangaangai mo e ngaahi tu’unga fakatu’utamaki mo e ngaahi tu’unga faingata’a ‘o e mo’uí ‘a ia ‘oku ‘ikai malava ke toe fakahoko ‘e ha taha kehe.

‘Oku mau tali pe, ‘o tatau pē mo e ngaahi Potungāue kehe ‘i Tonga ni pea mo māmani foki, ‘a e ‘ikai ke haohaoa ‘a e Polisi Tongá mei he faihala mo e ta’efaitotonu ‘a e kau ngaué, ka neongo ia ‘oku ‘ikai ke tali ‘i he Potungaue Polisi Tonga ‘a e ngaahi tō’onga ko ‘ení pea kuo pau pe ke fakahoko ‘a e ngāue kakato ‘a e Lao ki ha ‘Ofisa Polisi peē te ne maumau’i mo ma’u ‘oku ne fakahoko ‘a e tō’onga pe ‘ulungaanga ‘oku ne maumau’i ai ‘a e Lao.

“Kapau ‘oku ‘i ai ha ni’ihi ‘oku kei tāla’a pe kei ‘i ai ha lāunga pehē ki ha tukuaki’i fekau’aki mo e me’a ni, ‘oku ou ‘oatu ‘a ‘eku fakalotolahi kiate koe ke ke ‘omai hangatonu ia kiate au. ‘Oku ou mātu’aki poupu lahi mo taukave’i ‘a e faitotonú pea mo e fakahoko fatongia lelei.”

‘Oku totonu pē ke mea’i ‘e he kakai ‘o e Fonuá ‘oku ‘i he malumalu ‘o e Lao Ki he Polisi Tonga 2010, ‘a ē na’e faitu’utu’uni ai ‘a e Poate ‘a e kau Polisi ‘o makatu’unga ‘i ha fokotu’u mei he Komiti ngāue ‘a e kau Polisi, ‘o fakangata ai ‘a e fakahoko fatongia ‘a e kau ‘Ofisa Polisi ‘e toko 12 ‘i he ta’u ‘e nima kuohili, felāve’i ‘eni pea mo e ngaahi ngāue hala pea hoko ai mo e mole ‘a e falalá ki he’enau fakahoko fatongia.

Na’e mo’ua foki mo ha kau Polisi ‘e toko 5 mei he Fakamaau’anga Lahi makatu’unga ‘i ha ngaahi hia lalahi na’a nau kaunga ki ai ‘i he ta’u ‘e nima (5) kuohili.

‘Oku lolotonga fakatotolo’i hia foki ha kau Polisi ‘e toko 14 ‘e he Va’a Fakatotolo Fakaloto’i Potungāue (Professional Standards Unit) ‘a e Potungāue Polisi, makatu’unga eni ‘i ha tu’utu’uni ‘a e Komisiona Polisi. ‘Oku toe lolotonga fakatotolo’i faka’ulungaanga foki mo ha kau Polisi ‘e toko 28 ‘i ha tu’utu’uni pē mo ia ‘a e Komisiona Polisi.

‘OSI.